ВЕЛИКАНОВА Марина Миколаївна
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, завідувач відділу приватноправових досліджень Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України
(м. Київ, Україна)

НОВЕЛИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ОКРЕМИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ У ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД ТА ОБ'ЄДНАНЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ»

Як відомо, 26 лютого 2025 року Президентом України Володимиром Зеленським було підписано Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» № 4196-IX (законопроєкт 6013), прийнятий Верховною Радою України 09 січня 2025 року.

Цей закон набув чинності 28 лютого та вводиться в дію через шість місяців із дня набрання ним чинності, тобто 28 серпня 2025 року. Серед іншого Закон № 4196 передбачає скасування Господарського кодексу України, вносить зміни до низки спеціальних законів з метою приведення їх у відповідність до Цивільного кодексу України, визначає перехідний період у три роки для поступової адаптації законодавства до змін.

Варто відмітити, що будучи ще законопроєктом № 6013, цей закон пройшов цілу низку широких фахових обговорень, у тому числі громадських, що безумовно покращило його. Серед завдань Закону № 4196 удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, підвищення інвестиційної привабливості країни,

запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності.

Одним із основних положень Закону № 4196 є припинення такої організаційно-правової форми як підприємство.

Відповідно до ст. 14 цього закону протягом шести місяців з дня введення в дію цього Закону учасники (засновники) підприємства, уповноважений суб'єкт управління об'єктами державної власності приймають рішення про припинення підприємства (крім державних некомерційних підприємств), єдиним учасником (засновником) якого є держава.

Орган місцевого самоврядування *може прийняти* рішення про припинення підприємства, єдиним учасником (засновником) якого є територіальна громада (територіальні громади).

Тобто, рішення уповноваженого суб'єкта мають стосуватись тільки такої організаційно-правової форми, як підприємство. Ця організаційно-правова форма може бути припинена тільки щодо тих підприємств, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада. Щодо припинення підприємства, єдиним учасником (засновником) якого є територіальна громада (територіальні громади), то це є правом, а не обов'язком органу місцевого самоврядування.

Підприємство, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада (територіальні громади), припиняється в результаті перетворення або ліквідації.

У разі перетворення підприємства, уповноважений суб'єкт управління об'єктами державної власності або уповноважений орган місцевого самоврядування самостійно обирає організаційно-правову форму юридичної особи – правонаступника такого підприємства. Такими формами можуть бути акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. Згідно з Оглядом ОЕСР корпоративного управління державних підприємств (2021 року), перехід до таких більш ефективних організаційно-правових форм посилить корпоративне управління державними компаніями, допоможе

знизити ризик конфлікту інтересів, призведе до посилення підзвітності та розширення повноважень наглядових рад.

Ще однією новелою, яка вводиться Законом № 4196, є відмова від таких речових прав як право господарського відання та оперативного управління.

Натомість, як альтернатива, пропонується передавати державне або комунальне майно на праві узуфрукта.

Під узуфруктом розуміється речове право, яке передбачає особисте безоплатне володіння і користування майном.

На праві узуфрукта державного або комунального майна передається майно, закріплене за підприємством на праві господарського відання, що не підлягає приватизації, та майно, закріплене на праві оперативного управління. Майно, закріплене на праві господарського відання за підприємством, вноситься до статутного капіталу юридичної особи – правонаступника такого підприємства.

Узуфрукт передбачає володіння і користування майном, а також наділяє узуфруктуарія правом на отримання плодів, продукції і доходів від користування таким майном. Узуфруктарій за попередньою письмовою згодою уповноваженого органу може покращувати майно, щодо якого встановлений узуфрукт, без права на вилучення таких покращень.

Узуфруктарій зобов’язаний використовувати майно згідно з цільовим призначенням, визначеним уповноваженим органом, утримувати передане на праві узуфрукта майно в належному стані, за власний рахунок проводити його поточний ремонт, а за попередньою письмовою згодою уповноваженого органу – капітальний ремонт.

Узуфруктарій несе витрати, пов’язані з утриманням, користуванням та обслуговуванням майна, щодо якого встановлений узуфрукт, та не може відчужувати таке майно, передавати його у довірчу власність або довірче управління, вносити його до статутного капіталу юридичних осіб, виділяти його для спільної діяльності, а також не може вчиняти щодо такого майна інші дії, наслідком яких може бути його відчуження або зміна цільового

призначення, крім випадку передання такого майна в оренду у порядку, встановленому законом.

Безумовно, зазначені положення Закону № 4196 хоч і є певним чином новаційними, спрямовані на створення більш прозорої та ефективної системи управління юридичними особами, учасниками (засновниками) яких є держава або територіальна громада, ефективне управління ризиками та сприятимуть ефективному використанню державного та комунального майна.

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра цивільного та господарського права

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

тези доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

УДК 347.1:347.9:346.1:341.9(477+4)

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.